САҤА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№№ 109—110 (8518—8519). 1999 сыл. Алтынньы 28 күнэ. Чэппиэр. Сыаната — 1 солк. 10 харчы.

Улуус дьаһалтатын отчуоттара

«ОРТОНОН» СЫАНАЛААТЫЛАР

Улуус дьаһалтатын сыл тоҕус ыйыгар үлэтин отчуотун Чакыр олохтоохторугар алтынньы 14 күнүгэр баһылыгы социальнай боппуруостарга солбуйааччы И. И. Яковлев туруорда.

Билэрбит курдук, бу иннинээҕи сылларга улууска нэһилиэнньэ хамсааһына аһар-суоттуур үлэлээн дьарыктаммат кэннэрү да дьон хараҕар быраҕыллар буолбута. Субу ааһан эрэр сылга ити тохтоото, 1950 киһиттэн барыы-кэлии тэннэстэ—араас кыһалҕаҕа өлүйтэрэн, үөрэнэн эгин хайаан барыахтара-кэлиэхтэрэ суоҕай. Ити улуус уларыта тутуу кэмигэр дьалкыйбыайбыт олоҕо сүнньүн булан эрэрин биир көстүүтүнэн буолар.

Үлэ-хамнас чааһыгар киирдэххэ, улуус хас төрдүс киһитэ хамнас аахсар үлэлээх. Оттон төлөбүр хаидах аахсылларын иһэрин бары истэ-билэ сылдьабыт. Ол эрээри ордук бюджет эйгэтигэр үлэлээччилэр хамнастарын төлөөһүнүгэ быйыл инники диэки хамсааһын бэлиэтэннэ. Биир киһи орто хамнаһа 1544 солк. тэннэстэ, ити аасыыт сыллааҕытааҕар 123 солк. элбэх. Коммунальниктар, тутааччылар ылар хамнастара ордук улаатан.

Тыа хаһаайыстыбатыгар итэҕэстэр, кыаллыбатах аҕыйаҕа суох эрээри, кэлиҥ киһиэхэ кэпсиэҕэ да баар. Аасыыт сыллаахха сүөһү иитиитигэр республикаҕа V миэстэ эбит буоллахпытына, быйыл төрдүскэ тардыстыбыт. Мэҥэ-Хаҥалас, Сунтаар, Ньурба, Нам курдук бөдөҥ улуустар инниилэригэр түстүбүт. 27 тыһыынча сүөһүлээхпититтэн 9175-һэ ынаҕык, 12123 сылгы иитиллэн турар. Сибиинньэ ахсаана тоһуу үрдээтэ.

Үүт государствоҕа туттарыы сыллааҕы былаанын үс нэһилиэк—Кылаанаах, Хадаар уонна Чакыр толордулар. Сезон устата 30 тыһ. тонна оту соҕотуонкалыахтаахпытын 107 бырыһыан толордубут. Итини таһынан 5 тыһ. тонна кур оттоохпут. Бурдук үчүгэйдик үүннэ—гектартан 12-лии центнер хомулунна. Онон сүөһүнү, көтөрү, сибиинньэни да сыл таһаарыыга улуус усулуобуйата тэрийиэ диэххэ сөп.

Итинтэн салгыы дакылаатчыт тутууга, суолу оҥорууга, сибээс, эргиэн эйгэлэригэр, коммунальнай хаһаайыстыба үлэтигэр туох ситиһиллибитин, кыаллыбатаҕын, сатаны киллэриилэр тустарынан кэпсээтэ.

Нэһилиэнньэ, бука, балыыһа комплексын тутуутун улаханнык интэриэһиргиир буолуохтаах. Итиниэхэ Правительство резервнай фондуттан 3 мөл. солк., кумааҕыта эрэ да сырыттар, көрүллэн үлэ саҕаланна. Дьокуускайтан биир биригээдэ тахсан үлэлээтэ. Атын бөдөҥ тутуунан Хатылы таас оскуолата буолар. Ол ситэриллэр. Таас бэкээриттэ үлэҕэ киллэриллиннэ. Бу салааҕа нэһилиэнньэ хамсааһына улахан. Ол курдук, түөрт сиргэ Мугудайга, Кытаанахха, Чакырга спортивнай саалалар, Соловьевка балыыһа тутуллаллар, Төлөйгө таас оскуола акылаата түһэрилиннэ.

1997—1998 сылларга чааһынай дьиэлэри тутуу мөлтүү сылдьыбыта. Быйылтыттан табаарынай кредит көрүллэн, хамсааһын эмиэ тахсан эрэр.

Суол тутуутугар үлэ ыытылынна—Одьулууҥҥа уонна Төлөйгө диэри таас суолланныбыт, сылга, үп-харчы кырыымчыгынан, 4-түү километрынан инники диэки сыҕарыйабыт. Чурапчы—Мындаҕаайы суола Хонтуну ааһан Тааттаҕа кэлии аппыльниа эрэрэ, анараа өттө улаханнык айгыраата, онон эмиэ улахан үлэҕэ наадыйар.

«Якутскэнерго» участагын уонна дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба производственнай холбоһуута холбоһонноор управление буолбуттара үлэлииргэ ордук табыгастааҕа көһүннэ, үбэ-аһа олохтоон быһаарылыннаҕына, үлэни көрдөрүөн сөп. Телефонунан сибээс үлэтэ тупсарыллар буоллаҕына, почтанан сибээс балаһыанньата ыараахан—7 сибээс отделениета сабылынна.

Баһылык солбуйааччыта И. И. Яковлев туруорбут отчуотуттан быһа тардан кэпсээтэххэ итинник. Мунньахха кэлбиттэр, билэн турар, итинтэн таһынан элбэҕи иһиттилэр, ол барыта хаһыат сирэйигэр баппат.

Мунньах дьаһалта үлэтин биир саланан «ортонон» сыаналаата, бу ыраахан кэмиэ бары салааларынан сонтоох үлэ барбытын бэлиэтээтэ.

Чакыр нэһилиэгин биир бас-көс кырдьаҕаһа, урукку өттүгэр дьоно-сэргэтэ тумус оностубут киһилэрэ В. Г. Титов Ил Түмэн депутаттарыгар кандидаттар куолаһы ылыы саҕана сылга биирдэ-икки отчуоттуохпут диэбит тылларын депутат буолбат «умнубуттарын» кириитикэлээтэ, чааһынай уонна бааһынай арааастаһыылары улаханнык мунаарарын этэ уонна Чакырга кэлэр сылга суолу оҥорууга ситиһиилэри баҕарда. «Баһиэхэ Софронов, Кириллин хаһаайыстыбалара бэргэ үлэлииллэр да, өйөбүллэрэ суох. Бааһынайдар ылбыт техникалара улам эргэрэр, кыһалҕа үксүүр, биирэ түмсэн үлэлиилэрэ ордук буолуох эбит дуу»,—диэтэ Василий Гаврильевич. Итинтэн салгыы киһи өттүк маһынан хааччыйыыта коммунальнай өнөнү оҥорууга баар үгүстэргэ-да өйдөммөт балаһыанньа чуолкайданарын, кырдьаҕастарга өттүүр кыра техниканан көмө оҥоһуллара наадатын туруоруста, отчуокка общественнай бэрээдэк туруга сырдатыллыбатаҕын сэмэлээтэ.

[illegible]

Олохтоох оскуола директорын үөрэх чааһыгар солбуйааччы Т. В. Адамова дьаһалта ыччаты үөрэххэ ыытыыга сыаллаах миэстэлэри сонтоохтук туһанары хааччыйбытын бэлиэтээтэ; «Миэстэлэр матырыальнай өттүнэн кыамматтарга, үөрэххэ чахчы дьоҕурдаахтарга бэриллиилэр»,—диэтэ. Итинтэн салгыы Татьяна Васильевна комиссия миэстэҕэ кэлэн экзаменнары эссо элбэх идэҕэ тутуутун ситиһэргэ үлэни ыытарыгар, чол олоҕу туругурдууга утумнаахтык ылсарыгар улуус дьаһалтатыгар баҕа санаатын этэ.

Ыйытыы элбэх киирдэ, олорго И. И. Яковлев, улуустааҕы ветераннар сэбиэттэрин председателэ Л. Д. Барашкова, улуус кылаабынай врааһа солбуйааччы А. И. Коркин, тыа хаһаайыстыбатын управлениетын кылаабынай зоотехнига П. П. Старостин хоруйдаатылар. Эппиэттэр чакырдарга эрэ сыһыаннаах буолбатахтар. Быстахтык ылаахха, Сааһырбыт дьоҥҥо аналлаах сылынан сибээстээн пенсионнай сулууспа кырдьаҕастар босхо эмп ылалларыгар туһулаан хас биирдиилэригэр 150-нуу солк. аптекаҕа көһөрбүтэ. Ону бэйэ билбэтититтэн туһаммакка сылдьааччы элбэх, оттон сыл бүтэн эрэр. Итиниэхэ кырдьаҕас киһиэхэ бэриллэр рецепт анал бланкаҕа толоруллуохтаах, ону участковай, эмп аныыр врачтартан ирдиэххэ. Кыра диэн мыыммакка туһанар сөп.

Хаһан да буоларын курдук, чэпчэтиилэри туһаныы туһунан интэриэһиргээччи элбэх. Итиниэхэ Любовь Дмитриевна быйылгыттан «Үлэ ветерана» медаллаахтар чэпчэтиинэн туһанар буолбуттарыгар тоһоҕолоон тохтоото. Кинилэргэ электро-уоту, телефону туһаныыга 50 бырыһыаннаах чэпчэтии көрүллүннэ, сылга биирдэ проезд төлөнөр буолла. Ким ити медалынан наҕараадаланныан собүтэр саҥа усулуобуйа балаһыанньата кэллэ. Ону билсиэххитин наада.

«Оскуолалар тусна счеттааныахтарын сөп дуо?», «Маһы кэрдии билиэтин сыаната олус ыраахан, бу чэпчэтиэн сөп дуо?», «Колхозка үлэлээбит сылларбын пенсияҕа тахсыыбар аахтарбатаҕым, ону хайдах гынабын?» диэн, о. д. а. улууска үгүс киһи мунаарар ыйытыылара элбэхтэр. Бары эппиэттэниилэр эрээри, туһааннаахтар ылдьыритэн, докумуоннарга, уураахтарга чопчу олоҕуран эппиэттиилэрэ астык да, туруорсууга туһанарга кэдьүүстээх да буолуо этэ. Итиниэхэ «Саҥа олох» хаһыат «Ыйытыы—эппиэттиибит» диэн рубрикатын туһанымаххытын сөп, ыйытыыларгытын ааккытын-суолгутун толору ыйан, чуолкайдык суруйан ыытыҥ.

Дьаһалта отчуоттара түмүктэннилэр, наһаалааны кыайан сыддьыбатах өттө саҥалаах буоллаҕына, улууһун хаһыатын ноҥҥө да тиэрдиэн сөп, хас биирдиигит этиитэ, бэлиэтээһинэ учуоттанарын умнумаҥ, арай хобоҕотун тыаһатаргытын хойутатымаҥ.

М. СИДОРОВА.

ЫЙЫТЫЫЛАР УОННА ХОРУЙДАР

Алтынньы 20 күнүгэр улуус дьаһалтатын баһылыга А. А. Шадрин интернат-оскуола томторун олохтоохторун кинигэр киэһэ сэттэ чаастан ЧРОСИО таас саалатыгар отчуоттуу кэлэрэ эрдэттэн биллэриллибитэ. Болдьоммут кэмигэ тиийбиппит бэрт аҕыйах киһи олороро. Балачча күүппүппүт кэннэ дьон, бытааннык да буоллар, биир-биир сии кэлэн, мустан истилэр. Сэттэ аҥар чаас ааһыыта, мантан ордук киһи кэлиэ суоҕа диэтилэр быһыылаах: «Мунньаҕы саҕалыаҕыҥ»,—диэн саҥалар оптон-мантан иһилиннилэр.

—Киһи аҕыйах,—диэтэ сааланы эргичи көрөн баран Алексей Алексеевич,—сэттэ сүүстэн тахса быыбардааччылаах улахан уокуруктан бу 42 эрэ киһи кэлбитэ, бэйэҕит даҕаны санаан көрөргүт курдук, аҕыйах. Онон отчуоту туруорбакка эрэбит ыйытыыларга хоруйдуохпут. Миигин кытары кэлсэн бу эһиги ыйытыыгытыгар олороллор: дьиэ кэргэн политикатын уонна социальнай көмүскэл управлениетын начальнига С. И. Никитин, үөрэх управлениетыттан Е. Н. Ермолаева, ИДьО криминальнай отделын начальнига Г. Р. Софронов, тыа хаһаайыстыбатын управлениетыттан начальнигы солбуйааччы Н. Г. Михайлов, ветеринарнай сулууспа управлениетыттан начальнигы солбуйааччы Е. Н. Григорьева, Чурапчы сэлиэнньэтин управлениетын сүрүннүүр специалиһа Ф. С. Окоемова. Онон бары салааларынан туох интэриэһиргиргитин ыйыталаһаргытыгар көрдөһөбүт.

—Ити телевизорынан Саха сирэ тоҕо көстүбэтий? Радио иһин төлөбүр тоҕо ыараата?—маҥнайгы ыйытыы маннык буолла.

—Телевидение, радио биһигиттэн тутулуга суох, республика таһымнаах структуралар буолаллар. «Саха» НИБК сүрүннүүр, дьарыктанар боппуруостара. Радио туһунан эттэххэ, билэргит курдук, хаппа даҕаны сыана марыы, ого төлөбүрэ үрдүү турар. Радиолинияҕа туох даҕаны сангардыы суох, баар линията ЛТЦ көрө-истэ сылдьар.

—Быйылгы үүнүү, от-бурдук хомуурун түмүгэ хайдаҕый?—пенсионерка Михайлова ыйытта.

Манна хоруйдаан, А. А. Шадрин хомуур түмүгүн, тыа хаһаайыстыбатыгар үлэни-хамнаһы: бородуукуйаны тутуу, переработкалааһын, атыыга таһаарыы, племүлэ, «Чурапчы» кооператив, МТС уонна «Туймаада» ФАПК көнүө аҕалыллыбыт түргэнник сайдар салаалар... тустарынан бэрт кылгастык кэпсээтэ. Бу дьон интэриэһин сүрдээҕин тарта.

—Кырдьык, эт-үүт комбинатын үлэтэ биһирэнэ эрэр. Күһүҥҥү дьаарбаҥкаҕа республикаҕа бастаабыттар эбит. Ити барыбытын үөрдэр. Сэлиэнньэ киинигэр «Илгэ» диэн анал маҕаһыыннаахтар. Оттон биһиги томторбутугар маҕаһыын филиалын аһыахтара дуо?—олохтоохтору олус долгутар ыйытыыны пенсионерка Ц. Н. Петрова туруорда.

Оптон-мантан сэргэтир саҥалар куйгуөрэ түстүлэр: «Сөптөөх ыйытыы буолла. Томтор ыала барыта кэтэх хаһаайыстыбалаах буолбатах. Үрдүк үөрэх тэрилтэтэ аһыллан, үөрэнэр-үлэлиир киһи ахсаана өссө элбээтэ, бары атыылаһан эрэ олороллор. «Илгэ» филиала хайаан да наада».

—Ити комбинат иһинэн хайа баҕарар быһаарыллар боппуруос. Биһиги тиритэрдиэхпит,—диэн хоруйданна.

Дьэ ити курдук күнниэҕэ олоххо олус наадалаах, быһаарыллыах эрэйэр боппуруостар таарыллан истилэр. Сэлиэнньэ иһигэр пассажирскай автобус сылдьыытын, былырыыҥҥы курдук кэтэх ыалларга чох атыыта хайдах буолуоҕун, хамнас хойутуур түбэлтэтигэр пенсионнай фонд пения аҕарыан дуу, аахпатын дуу, республика тас өттүгэр үөрэнэ сылдьар студеннарга туох көмө оҥоһулларын, о. д. а. тустарынан сураспыттылар.

—Оҕо аймах дьоҕура сайдыытыгар араас үлэ ыытыллар. Бэйэҕит көрө сылдьаҕыт, өссө тэрийэҕит. Республика кэскилэ—промышленность сайдыытыгар. Көмүс, алмаас, чоҕу хостооһун үлэлэрэ өссө күүскэ сайдыахтаах. Нефтэс эргиэнигэ таһаарыллыахтаах. Манныаха үлэлиир ыччат оскуола партатыттан бэлэмнэнилиэхтээх. Оттон улуус оскуолаларыгар техническэй куруһуоктар олус аҕыйахтар, уон үстэр эрэ. Ол аата, барылахтаах суолбутунан хайысхаҥы кэм даҕаны була иликпит. Эһиги, учууталлар, итиниэхэ түмүк оҥостуһан үлэлиигит наада,—диэн баһылык оҕо дьоҕура сайдыытыгар улууска туох үлэ былааннанарын туһунан ыйытыыга хоруйдаата.

—Учууталларга бородуукта, хамнаска эгин ылыналларыгар туох көмө көрүллэрий?

—Билигин урукку курдук буолбатах, эһиги, учууталлар, хайа да сыллааҕар хамнаскытын ыла олороҕут. Онон көмө туһунан этэргит олуона курдук. Тыа-

(Бүтүүтэ 2-с стр. көр).

ЫЙЫТЫЫЛАР УОННА ХОРУЙДАР

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. көр).

ҕа биир-биэс харчыны аахсыбыт дьоннор бааллар, биһиги сорукпут кинилэри дьарыктааһын, хамнастааһын. Ол иһин үүт-эт туттууну тэрийбит, дьон утары харчыланнын диэн.

Пенсионерка Цыпена Петрова уола икки сыллааҕыта доҕотторун кытары үһүө буолан лесопункт хонтуоратын дьиэтин туппут хамнастарын харчытын ыла иликтэрин кэпсээтэ.

—Күн сарсыа сэлиэнньэ салаттатын специалиһа Ф. С. Оноемова лесопункка салдьан бу боппуруоһу үөрэтэн, документацията хайдах оҥоһуллубутун көрөн, онтон кэ хоһоонун билсэн эрэ баран итини быһаарар кыахтаныахпыт,—диэтэ Алексей Алексеевич.

Кэпсэтии устата 28 ыйытыы киирдэ, барытыгар сөптөөх хоруй бэриллиннэ.

—Эһиэхэ сыһыаннаах биир да ыйытыы киирбэтэ,—диибин сэргэстэһэ иһэр артыыһар Е. Н. Григорьеваҕа.

—Дьон претензията суоҕун иһин көрдөрөр,—диин хаамсар иһээччилэртэн хайалара эрэ тыл кыбытар. Кырдьык, ветеринарнай сулууспа үлэтин бэркэ тэрийэр. Ыйытыылар дьаһалларын хаһыат нөҥүө эрдэттэн киһитиннэрэн, билэрэн, болдьоммут кэмин аһарбакка доп-бааччы оҥорон иһэр. Дьоҥҥо-сүргэҕэ алламаҕай сыһыаннаах, түстаах үлэлэригэр эппиэтинэстээх ветеринардара дьон-сэргэ сыаналыыр эбит. Итинник бэйэлэригэр ыйытыы бэриллэн, онуоха бэйэбит хоруйдаан бэркэ диэн дуоһуйан инник-самык суол устун дьиэлээтибит.

Р. СИБИРЯКОВА кэпсэттэ.

Вахтовай ньыманан үлэлииллэр

Чурапчытааҕы үрдүк спортивнай колледжка үөрэх тиһигэ саҕаланна. Араас спортивнай дьарыктары сэргэ предметтэринэн лекциялар, практическай занятиелар буолаллар. Омук тылыгар СГУ омук тылыгар факультетын преподавателлэрэ тахсан үлэлии сылдьаллар. Биһиги корреспондеммыт кинилэри кытары көрсөн кэпсэтиитин биэрэбит.

—Биһиги маҥка институт научнай салайааччыта А. П. Охлопинкова уонна проректор Т. Л. Егорова ыҥырыыларынан тахса сылдьабыт,—диир бөлөх салайааччыта Анна Николаевна Тарасова.—Төрдүөбүт: Ольга Дмитриевна Олесова, Валентина Васильевна Григорьева английскайга, Роза Степановна Щепетина немец уонна мин француз тылларыгар. 10 күн устата барыта 66 чаастаах практическай занятие ыыттыбыт, ааҕыыга, таба саҥарыыга, таба суруйууга, бэйэ тылынан кэпсииргэ уонна тылбааска. Программабыт физкультурнай институттар кэмнэрэ, темаларбыт, сүрүннээн, «Мин дьиэ кэргэним», «Мин биографиям», «Үлэм күнэ, дьарыгым» диэннэр. Учебник, пособие диэн олох суох, онон бэйэбит илдьэ кэлбит пособиелэрбитинэн дьарыктаатыбыт.

—Студеннар омук тылыгар бэлэмнэрэ, уопсай таһымнара хайдаҕый?

—Студеннар араас улуустартан бааллар эбит, ол курдук, Бүлүү бөлөх улуустартан, Амматтан, Мэҥэ-Хаҥаластан, Эдьигээнтэн, Таатталтан, Чурапчыттан. Бары тыа оскуолаларын бүтэрбит дьон. Омук тылыгар үөрэммит кэмнэрэ араас, сорох икки сыл, сорох биир, сорох биэс сыл. Олох үөрэппэтэх эмиэ баар эбит. Биһиги ити уратыны учуоттаан дьарыктаатыбыт. Оҕолор таһымнара араас. Ол эрээри олус кыһамньылаахтар, билиэхтэрин-дьарыктаныахтарын баҕараллар, кэтүнэллэр.

66 чаастаах занятиенан бастакы семестр дьарыга бүтэр, аны зачет түтүөхпүт. Онтон иккис семестргэ слаһыары кэлиэхпит. Ити аата вахтовай ньыманан үлэлээһин диэн буолар, маҥка, институкка, бэйэтигэр кадр востүөр диэри итинник үлэлиэхпит. Саҥа тэриллэн эрэр дьоҥҥо көмөбүт—ити. Аны, эппитим курдук, учебник, пособие олох суох. Онон тоһо кыайарбытынан эмиэ көмөлөһө сатыахпыт. Маҥнай дьарыкпыт тиһилэн оскуолаларга сырыттыбыт, бу томтор оскуолатыгар уонна улуустааҕы гимназияҕа. Научнай үлэнэн дьарыктанар соискатель-учууталларга консультация оҥордубут, эмиэ практическай дьарык ыыттыбыт.

—Онон бириэмэбит олус ыгым буолла, барыта, этэргэ дылы, чааһынан кэмнэнэр,—диир Валентина Васильевна.—Сарсыарда аҕыстан күнүс биир аҥарга диэри маҥка сылдьабыт, онтон күнүстэн киэһэ өттүгэр сорохпут ол соискателлэргэ консультация ыытар, сорохпут дьарыктар тексттэрин ксероксга түһэртэрэр, маҥка методкабинекка анаан.

—Уопсайынан,—диэтэ түмүккэ Анна Николаевна,—маннык тыа сиригэр, саха омук түмсэн олорор түөлбэтигэр, оскуола базатыгар үрдүк үөрэх тэрилтэтэ аһыллыбыта—дьоһун событие. Элбэх үлэттэн тахсыбыт түмүк. Улуус, республика общественнай-культурнай олохторугар улахан көмөлөөх, үтүө сабыдыаллаах буолуоҕа. Биллэрин курдук, куорат ВУЗ-тарын бүтэрбиттэр тыа сиригэр тахсыылара аҕыйах. Оттон бу институт кэнэҕэскитин Саха сирин бүтүннүүтүн үрдүк анал үөрэхтээх специалистарынан хааччыйыаҕа. Онон Чурапчы улууһун бары олохтоохторун бу кэскиллээх үөрэх кыһата аһыллыбытынан эҕэрдэлиибит. Үлэҕэ-үөрэххэ ситиһиилэри баҕарабыт.

Быйыл биһиги факультеппыт тэриллибитэ 30 сыла туолар. Чурапчы улууһуттан элбэх ыччат үөрэнэ бүтэрбитэ, билигин учуутал быһыытынан ситиһиилээхтик үлэлии сылдьаллар. Кинилэри факультет үбүлүөйүгэр ыҥырабыт.

Р. НОВИКОВА.

УЛУУСКА—ЫЧЧАТ НЭДИЭЛЭТЭ

БУКА БАРЫ, БҮТТҮҮН ЫЛСЫАҔЫҤ!

Улуус үөрэх үлэһиттэрин быйылгы күһүҥҥү сүбэ мунньахтарыгар иитии боппуруоһа уһугулаан туруоруллубута түбэспиччэ буолбатах. Киһини иитии киһи аймах үөскүөҕүттэн баар, ону ааһан, быһаарыллары мэлдьи эрэйэр боппуруос. Киһи үйэтин тухары үөрэнэр, ол аата, иитиллэр аналлаах. Киһи оҕо сааһыттан аарыма кырдьаҕас буолуор диэри дьон-сэргэ харабыл далыгар сылдьар, туналлыыр эйгэҕэ сабыдыала оҥорор.

3 тыһыынча кэриҥэ отутугар диэри саастаах ыччат улууска олорор. Кинилэр бары таабыт курдук үлэлээх-хамнастаах олохтоох-дьаһахтаах буолбатахтар. Арыгылааһын, буруйу оҥоруу түбэлтэлэрэ тахса турар. Ыччат ордук дьэбир, бэйэтин туһатыгар эрэ хамсыыр буолбута, киһиэхэ эдэр саас романтикатын төлөнө улам соҕуруйбута харахха быраҕылларын аҕа саастаах көлүөнэ, бука, бэлиэтии көрөн эрдэҕэ. Ити үс тыһыынча эдэр дьонтон, саба быраҕан ааҕыынан, үс гыммыттан биирэ үлэтэ суох. Эдэр киһиэхэ бу—дириҥ иэдээн. Төрөппүттэрин моонньуларыгар олоруу, бэйэ оҥорон таһаарар бас билэрэ суох буолуу киһини туох өйгө-санааҕа тириэрдэрин өйдүөххэ сөп. Кинилэргэ хайдах көмөлөһөбүтүй? Ханнык суоллар-иистэр бааллар? Саҥа үлэ миэстэтин хайдах таһаарыахпытый?. Бу ыччат управлениетын эрэ кыһалҕата буолбатах. Маҥнай тэрилтэлэр салайааччыларын, дьаһалталар баһылыктарын, бүттүүн общественность тобулара үлэлиэхтээх. Тус сыаллаах хайысха ылыллара наада, ол хайдах-туох буолуохтааҕар сүбэ-сарты буоларгытыгар ыҥырабын.

Чэл олох туһугар охсуһуу олохпут биир сүрүн сыалынан буолла. Хайа киһи куһаҕан дьаллыкка ордук кэбэҕэстик охторуй, кэлин бүтэр бүппүтүн кэннэ кэмсинэрий? Олоххо интэриэһэ кыараҕас, дьарыга суох киһи диэх этим. Чугастыы холобурдаан эттэххэ, оскуолаларга оҕолор дьоҕурдарын сайыннарар, кинилэри араас идэлэргэ уһуйар куруһуоктар сарбыллыбыллар, харчы суох. Кэмигэр сайдыбатах оҕо кэлин ону ситиһэрэ ыраахтаабат аһан, олоххо бэлэмэ суох тахсан бэйдиэ сылдьааччылар кэккэлэрин хаҥатар. Онон оҕо дьиэҕэ-уокка сыттаҕас, бэйэтэ сөбүлүүр дьарыктаах буоларын ситиһэр соругу оскуолаттан туруорунуохха. Бу хайысхаҕа дьиэ кэргэн уонна оскуола биир үлэлэһиилэрэ ордук дириҥиирэ эрэйиллэр. Эгэлгэ идэлээх төрөппүттэр, убайдар-аҕастар элбэхтэр. Кинилэр кыахтарын туһаныахха эмиэ сөп. Орто оскуолаларга идэ биэрэр 12-с кылаастар аһыллан үлэлээн эрэллэр. Билигин кэрчик кэмҥэ бу ураты наадалаах. Маны өйдүөххэ. Оҕолорбут, ыччаттарбыт кэскиллэрин сарбыйбакка туһуламмыт үбү кэмчилээһин режимин сорунуулаахтык утарыахха. Итиннэхэ общественность санаатын түмүөххэ, аһаҕас кэпсэтиилэри тэрийиэххэ, хаһыаттарга суруйуохха, телевидениенэн этиэххэ.

Үөһэ этэн аһарбытым курдук, ыччат ордук дьэбир буолла диибит. Ол төрдө-төбөтө туохханый? Бүтүн общество өйүгэр-санаатыгар барбыт уларыйыылары ыччат туманар кыаҕа суох. Аҕа саастаах көлүөнэ идеал оҥостубут сыаннастарын аһар кырыытыттан сиргэ-буорга тэпсии үчүгэйгэ тиэрдибэт. Сорох эдэр дьон идеалларынан харса-хабыра суох боевик геройдара буоллулар. Тыа сиригэр культурнай өйгэ эстиитэ барда. Культура дьиэлэригэр ыччаты интэрэстэ, сайынналарга туһаайыллыбыт дьаһаллар утумнаахтык, дириҥник толкуйданан ыытыллыбаттар. Урут ааҕааччылар конференциялара, диспуттар көхтөөхтүк ыытыллар эбит буоллахтарына, ол билигин мыла кыараата. Оччотугар нэһилиэктэрин, ордук ыччаты дууһа, өй-санаа өттүнэн хайдах байытабытый? Урут бобууга сылдьыбыт суруйааччыларбыт, Күлүмнүүр, Ксенофонтов курдук общественнай деятеллэрбит тиллиилэр, кыһыллар ойдорун-саналаларын, тугу этиэхтэрин, норуоттарыгар тириэрдиэхтэрин баҕарбыттарын ыччаппыт соҕотох бэйэтэ ситэн ылыныа дуо? Бу өттүнэн аҕа көлүөнэ көмөтө наада. Үөрэхтээх эдэр дьон маны саҕалыахтарын баҕарабын.

Тоҕо наар биһиэхэ сигэнэҥ хааллыҥ, оттон ыччат управлениета тугу үлэлиирий, нэһилиэккэ лидердэргит ханналарый, тугу гыналлары диэххит, баҕар. Улууска ыччаты дьиэ-чахчы баһылыыр-көһүлүүр лидер түптээн-таптаан үлэлээбэтэҕэ ыраатта. Билигин ыччат управлениетыгар соҕотохпун, начальникпыт суох. Бэйэм бу үлэҕэ кэлбитим сылы кыайа илик. Улуус 19 нэһилиэгиттэн 11-гэр ыччат лидерэ баарыттан Болтоҥо, Хатылы, Одьулуун, Чакыр нэһилиэктэрин дьаһалталара суолта биэрэн хамнастаан үлэлэтэ сылдьаллар. Оттон Чурапчы сэлиэнньэтин курдук улуус ыччатын улахан аҥарын, сүмэтин, айа тутар интеллигенциятын түмэн олорор сирбитигэр ыччат лидерэ суох. Ыччат да ол курдук арҕам-тарҕам сылдьар. Биһиги «бэйэҕит тэрийиҥ, булуҥ, бэлэмҥэ эрэ охтуман» диилэрин элбэхтэ истэбит. Сөптөөх этиилэр, ол эрээри хайа баҕарар дьайыы бэйэтин сөптөөх кэмигэр эрэ оҥоһулуннаҕына туһалаах буолар. Биһигини кытта алтыһан үлэлиир салайааччылар итини өйдүүллэригэр баҕарабын. Сүһүөхпүтүн булуохпутугар диэри тыллыбатын эрэ буолбакка, олорор кэммит ирдэбилинэн—харчынан эмиэ көмөлөһөргүтүгэр көрдөһөбүт.

«Ыччаты түмүү» диэн буолар. Оттон кини бэйэтэ түмсэр сирдээх дуо? Ыалларбытыгар мэҥэ-хаҥаластарга «Кыталык» уонна «Дьол көлүнэчээнэ» диэн ааттаах ыччат кииннэрэ үлэлииллэр. Оттон биһиэхэ улууспут кииннигэр биир да дьиэ көстөрө кыаллыбат.

Ыччат проблемалара итинник эрэ мунурдаммат. Ол эрээри төрдө-төбөтө киниэхэ түмсүүлээх күүс оҥоруута сытар. Түмсүүтэ суохпутуттан биһиги бэйэбитин көмүскээр, боппуруостарбытын туруорсар кыахпыт суох. Улуус иһигэр баар бэйэбитин сэттэ хамнастаах ыччат тугу оҥоробутуй. Биирдэ эмэ түмсээри гыннахпытына, бэл нэһилиэктэн транспорт булан кэлэр-барар кыахпыт суох. Итинник бытарҕай боппуруостары быһаарыыга баһылыктар, салалта өттүттэн киһирэх, бэйэ-бэйэҕэ көмөлөсүһэр, үтүөнү баҕарар сыһыан олохсуйуон баҕарабыт.

Чурапчы баай үгэстэрдээх улуус. Биһиги дьоммут саҥаҕа сайдамнар, ыраахтарын тулуйа, ону туоруу үөрүйэхтээхтэр. Уларыта туттуута кииринэ баһылайынан бастаан барбыттар биһиги этибит. «Тиэргэн» тускулу ылынан, ыал экономиката бөҕөргүүтүгэр бастакы өйү-санааны сахпыттар эмиэ биһиги улуус дии саныыбын. Билигин бүтүн норуот иннигэр уһугулаан туруоруллубут киһини иитии боппуруоһугар бүттүүн улууһунан ылсыаҕыҥ. «Тиэргэн» тускулу айбыппыт курдук, анал программата суруйуоҕуҥ. Оннук күүс улууска баар. Сарсыҥҥы олоҕу иилээччи-саҕалааччы—ыччат. Ыччаппыт туох кыһалҕалааҕын, туох өйдөөҕүн-санаалааҕын билбэт буолан баран кэскиллээхтик үлэлиибит диирбит кэрэгэй буолуоҕа. Ыччаты сарсыҥҥы олоххо бэлэмнээһин болҕомтолоохтук, быһаарыылаахтык ыытыллыахтаах. Ыччат лидерэ бэйэтин анаммыт миэстэтигэр баар буолуохтаах, бэйэтин дьаалатынан дьарыкташыахтаах. Эдэримэттэн кинилэри чиик-атах оҕо оҥостуу уурайан, тэҥҥэ кэпсэтэр, тылларын истэр эрэ буоллахха, бэйэтигэр эппиэтинэһи ылыныа, олох хаамыытыгар кыттарын биллэриэҕэ.

Ыччаты иитии боппуруоһа таарыйбат эйгэтэ, салаата суох. Арай ону үксүгэр билбэт курдук туттуон куотуна сатыыбыт. Ол хараҕын саба бааммытах киһи хараҕар көстөрүн билиннэр кэм кэллэ.

Улууска ыччат нэдиэлэтэ ыытылла турар. Сыала-соруга—улуус ыччатын 2000 сылы көрсө түмүү. Маныаха туһуланан «Төгүрүк остуол» ыытылынна. Соторутааҕыта Мугудай нэһилиэгэр 23-30 саастаахтарга аналлаах көлүөнэлэр көрсүһүүлэрэ, шоу буолан ааста. Бу дьаһаллартан ыччат түмсүүлээх буолар наадатын ил-чахчы өйдөөн тарҕасты. Ыччат түмсэр наадатын, онуоха түмсэр киин улахан быһаарар суолталааҕын, лидер оруолун таба өйдөөн эрэр.

Бу кэпсэтии салгыы барыан, нэһилиэктэринэн, тэрилтэлэринэн дьүүллэһиллиэн баҕарабын. Чэйиҥ, ким туох идеялааҕый, саналааҕый?

Инна ПОПОВА,
улуустааҕы ыччат управлениетын специалиһа.

РЕДАКЦИЯТТАН: И. Попова суругун сүһүөҕүнэн ааҕааччыларбытын кэпсэтиигэ ыҥырабыт.

БУ—ИНТЭРИЭҺИНЭЙ

КҮРҮӨ ТУМУС ТӨМТӨРӨ

Тоҕус көлөһөрөөх Чурапчы Күрүө Тумус төмтөрө историческай өттүнэн улахан суолталаах. Тоҕо Күрүө Тумус диэн ааттаммыта ааһа бэрт интэриэһинэй. Өбүгэ сэриттэн ыалдьыттан-ыалланан бэриллэн кэлбит үһүйээнэ В. П. Харитонов суруйан хаалларбыта баар: «Чурапчы күөлүн оннуо кыбыс-кыһын кэлэн-кэлэн хоруу, бастаан от элэмэнник үүнэр кодуһата эбэтэ үһү. Онтон ыла Күрүө Тумус диэн ааттаммыта.

Бу ол аата үстэ уларыйбыт. Бастакыта бэрт аата Үс Мооньоох, иккис аата Сэттэ Бадардаах, үһүс аата Чурапчы аата. Бастакы ааттар Күрүө Тумус, Кириэс Тумус уонна Тойон Тумуһа ааттара түмсүбүттэрэ буолбут. Онон бэрт урукуттан баар аат эбит. Кэлин эрэ кэлиҥҥи өттүгэр баһылыктар эрдэнэ улуу уус үөскээтэрэ. Ону бу тумус күрүө буолан кулун-ньэбэ тутан хаалларбыттар, ыһыы Күрүө Тумуһа диэн ааттыыллара.

Күрүө Тумуһуна 1932 сыллаахха метеостанция тутуллан үлэлээбитэ. Манна Павел Степанович уһуппут, сыллаах кэрэ кыһыҥҥы уонна сайыҥҥы күннэр, улахан архивнай матырыйаал буолан сытар. Кэлин бу төмтөрө электростанция тутуллан, араас идэлээхтэр кэлэн тыһыылаах үлэлээбиттэрэ биһиэхэ түһэр история. Өссө урут «Аттаһылар дэрэбиэнэлэрэ» баара, Миэхэ кэннэ өлөрө сылдьыбыт полит-сыылынайдар уонна фольклорист-этнограф А. А. Саввин маатырыйааллардарыттан билиниэххэ сөп.

Биһиэхэ Россия киин сиригэр сыылланан кэлбит Саха сиригэр араас кэмҥэ уонна үйэлэргэ сыылламмыттара. Боотуруускай улууска 1888 сыллаахха 388, ол иһигэр Чурапчыга 279-ча киһи кэлэн өлөрө сылдьыбыта биллэр. Ити сыылынайдар ортолоругар учуонайдар, суруналыыстар, студеннар, рабочайдар, народниктар, социал-демократтар, анархистар уо.д.а. бааллар эбит. Кинилэр олохтоох саха дьонун кытары сүбэ-дьаһал кыттыһан олорбуттара. Сорохтор сахаларга учуутал буолан сайаабыттара. Сири оҥорон үүнээйи, оҕурут ыһан оҥордуута дьоһун холобур буоларбыттар. Карамзин, Загибалов кэлэ улууска өссө кэлбиттэр. Политсыылынайдар ааттыыр оҥорон бэрэбиэтэ. Иван Иванович Майнов—хатык кэс дааҥы научнай үлэлэри суруйан кэлбиттэр учуонай, Сергей Васильевич Ястремскай—саха тылын грамматикатын оҥорбута, Болеслав Иванович Костецкай—киһи түбүгэр В. С. Соловьев—Болот Боотур «Үһүктүүр» романнар бэрэ сибиэни суруйбута, Виктор Федорович Кестырин—оҕуруот олордуугун дьарыктаммыт, кэргэнэ Мария Николаевна дьону бэскэ баттаара үһү, Виктор Иванович Ионицкай—аатык тэйиҕэлистиибэлиэн дьарыктаммыт, Трофим Иванович Бойнарский—дьоҥҥо сирэйгэ үгүстүк көмөлөспүт юрист, Борис Евсеевич Окольский оҥордуллар уонна уус дьону үөрэтэн дьарыктаммыт, Коста Ксенофонтов киһиэхэ үөрэҕинэн билбиттэр, Иван Трофимович Цыценко, кини түбүгэр суруйар кэлбэтэх.

Ветеринарнай институт студена Иван Цыценко революционнай үлэтин иһин 1888 сыллаахха Саха сиригэр кэскэ ыытыллыбыт. Чурапчыга 1904 сыллаахха Верхоянскайтан кэлбит. Полит-сыылынайдар көмүлүөнэйинэн сыллаабыт оскуолаҕа, ордук үтүөтэй педагогическай балемнээх эбит дьиннар, учууталлыан сылтыттар. Нэһилиэнньэ да, үөрэнээччилэр да итэҕэйэн, учууталлар үөрэтэрин биһирэһэн, ирээттэн-тугэн кэлэн киһиэхэ үөрэммиттэр уонна саха интеллигенциятын чулуу бэрэстэбиттэлэрэ үүнэн тахсыбыт. Ол иһигэр Трофим Слепцов, Никифор Прудецкай, Захар Куприянов, Николай Слепцов, П. И. Оросин, И. Н. Попов, Сергей Слепцов, К. Д. Солодьянов, В. П. Кулаковскай, Андрей Саввин, Семен уонна Андрей Новгородовтар уо.д.а. Оттон сыллыыларга оҕолоруттан Мария Бартанова, Костя уонна Миша Горохевскайдар үөрэммиттэрэ биллэр. Үөрэнээччилэртэн биирдэстэрэ М. Т. Слепцов ахтарынан, Иван Трофимович оҕолору «Семен Новгородов курдук үөрэниэххэ» диэн угуйар, холобурдуур эбит. Цыценко үөрэппит оҕолоро үрдүк начальнай училищаҕа киирэр суох туттарсан киирэллэрэ үһү.

1907 сыллаахха Цыценко Анна улууһугар барар, онно оскуола аһан үлэлээбит. Үөрэппитинэн, саха маннайгы фтизиатр-врача Мария Андреевна Яковлева ахтарынан, Цыценко оҕо сайдыы кэрэлиттэр аллыбыт. Кэргэнэ этэр: «Оҕом аттытыгар Чурапчыга илдьэн көмөөрүҥ»,—диэн. Ону, ааккылар үлэлээбит кэргэннэрэ, Чурапчыга аҕалан кэпсээтэр, И. Т. Цыценко хаана ааттыыр. Кини туһунан хас да сиэн ааттыыллар. Ким да чочу киһи бэйэтэ.

1988 сыллаахха Ленин орденын кавалера, РФ үтүөлээх, СӨ народнай артиһа Виктор Афанасьевич Саввин архивнай докумуоннартан маннык ахтыбыты буолбут: «Мин оҕолору бэйэм үөрэтиэм диэн этэ. Иһин таһыгар дьыалаларга киирэр И. Т. Цыценко улуукун тула турар траурнай митинг оҥорбуттар, үөрэммиттэр сайдыбыттар,—диэн. Онон Чурапчыга кэлэн бэйэтэ түбүгэр үтүө үтүө сайдыылаах кыттыбыт полит-сыылынай, кэлин тахсыбыт аттыктар ууруллубут.

Күрүө Тумуска «Аттаһылар дэрэбиэнэлэригэр» хас да дьиэ баара. Олортон биирдэстэригэр сотору оҥоһуллубута. Түһүлгэ ойуччу биир дьиэ баара, ол Хатылыга тиһиллибитэ, биллиэннэ турар. Ону Егор Ильич Попов бэкуотныгар «Ити Мещеряков кистэлэҥ типографиятын дьиэтэ буолуох»,—диирэ. Ити дьиэ аҕыйах кэннэ, кэс дьиэни туоллардаах, тобугу маттаах диэн.

Күрүө Тумус төмтөрүн сибээһин үөрэтэн туох эмит билиэҥҥэ туттуллан, кэлэр 2000 сылы көрсө кэлиэхтэрэ ыйытыыларыгар кэрэхсэбиллээх бэлэмнэнии саҕаламмыта.

Николай СОЛОВЬЕВ,
улуус бочуоттаах гражданина.

БЫЫБАРДААЧЧЫЛАР БОЛҔОМТОЛОРУГАР!

Российскай Федерация Федеральнай Мунньаҕын Государственнай Думатын депутаттарын быыбардарын Федеральнай Сокуонун 72-с ыстатыйатыгар сөп түбэһиннэрэн, быыбар күн, ыһыллар 1999 сыл ахсынньы 19 күнүгэр, хаанык эмэ биричиинэнэн манна суох буолар түбэлтэҕитигэр бу дьыл сэтинньи 4 күнүттэн 24 күнүгэр диэри Чурапчытааҕы территориальнай быыбардыыр комиссияттан, сэтинньи 25 күнүттэн ахсынньы 18 күнүгэр диэри түбэлтэ быыбардыыр учаастактардыыр комиссияларыттан открепительнай дастабыырыанньатары ылыахтаххыт. Онуоха дастабыырыанньаны ылбыт быыбардааччы быыбардыыр учаастактар территориятын киирээн быыбар күн ханнык баҕарар быыбардыыр учаастакка куоласка баар буолар тиһэрэ бэриллэр.

Дастабыырыанньалаах быыбардааччы түс бэйэтин суруктуу сайыбыллаахтыкка уонна олохтоох бэйэни салайыныы болҕомтолорго барар. Быыбардааччы быыбар күнүгэр суох буолар бириэмэтигэр сууттуу уурар уолугун бэриллэр.

Территориальнай быыбардыыр комиссия.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Государственная налоговая инспекция по Чурапчинскому улусу сообщает о своем преобразовании в инспекцию министерства Российской Федерации по налогам и сборам по Чурапчинскому улусу Республики Саха (Якутия).

Основание: Приказ Управления Министерства РФ по налогам и сборам по Республике Саха (Якутия) от 30.08.99 г. № 16-1.01/53.

ПРИКАЗ № 16-10-5/82 от 14.10.99 г.

§ 3. На основании письма ГНИ по РС(Я) № 16-20-05/1-54 от 01.07.99 г. и приказа МНС России от 16.06.99 г. № АП-3-12/180 «Об организации работы налоговых органов по представлению пользователям информационных ресурсов необходимой информации, содержащейся в Едином государственном реестре налогоплательщиков» признать недействительными ИНН следующих филиалов, представительств, также ИНН юридических лиц, признаваемые недействительными в ходе проведения текущего учета налогоплательщиков в соответствии с приказом ГНС РФ от 27.11.98 г. № ГБ-3-12/309 «Об утверждении порядка и условий присвоения, применения, а также изменения ИНН и форм документов, используемых при учете в налоговом органе юридических и физических лиц», зарегистрированным Министерством юстиции РФ от 22.12.98 г. № 1664:

1. Нижне-Бестяхское предприятие объединения «Якутсгнефтепродукт» 1430006045.

2. Чурапчинский комитет по земельной реформе 1430005309.

Данный приказ с перечнем признанных недействительными ИНН налогоплательщиков-организаций опубликовать в средствах массовой информации, а также вывесить на стенды ГНИ, через банки улуса, данное поручение исполнением госналогинспектором по РРЮЛ и ФЛ Старостиной П. М.

И.о. руководителя ГНИ по Чурапчинскому улусу
ДЬЯЧКОВСКАЯ М. Г.

„АРЧЫГА“ СУРУТУҤ!

Аассыт сылы Чурапчы олохтоохторо «Арчы» хаһыат үлэһиттэрэ Петров Н. Н., Захарова А. А., Уол уонна социальнай көмөлөһөр министерствотын специалиһа Прокопьева М. Г., эрилэр Виктория Михайлова састааптаах бириигэдэ кэлэн нэһилиэнньэ, ветераннары кытта көрсүһүү тэрийбитэ. Хаһыат үлэтин-хамнаһын, кунчэ оҥорор, киһини кэһиллэр, биллэрдэ, ол сэһэнэ кэпсээбитэ.

1999 сыл I аҥаарыгар Чурапчыга 91 эрэ киһи «Арчыга» суруттарбыт буолламмытарына, бэс ыйыгар уопсай ахсаана хаһыат күнүн кэннэ сыл II аҥаарыгар 497 киһи суруттарбыта. Онон хас-хас буолбут олохтоох бэлэмнээх управлениетэ, дьарыктаах буолуу киинигэр бардара махтанабыт.

Улууска «Забота-Арчы» туһунан статьялар, билиһиннэрии суолун туттар диэн, ордук ыйытыылар этии, биллэриигэр кэлиилэрин туһааннаах хаһыаттыы суруттарбыт этилэр. Билиҥҥи кэмнэ Пенсионнай фонд улууска департаменынан уонна социальнай проблемалара бааллар тэрийэр тэтиэн хаһыаттаах хаһыаттара түбэһэн буолла. Киниэ страницалыгар Уол уонна социальнай көмүскэл министерствотын, Дьарыктаах буолуу департаменын, пенсионнай фондугар оргааннарын специалистара сирэйинэн кэлэн, консультациялары биэрэллэр. Онно улахан хамсааһыннары, араас пособие, пенсия бошуурууналара, инбалидныыр тахсыы, пенсиялары көтөрөр ыйытыылар, о.д.а. проблемалар ырытыллаллар. Ону сэргэ политика, экономика, социальнай эйгэ, дьиэ кэргэн, ыал, үөрэх, ыччат тэрилтэлэрин, үлэ-хамнас, дьоҥ олоҕун туһунан матырыйааллар үгүстүк ахсаан бэчээттэнэллэр. Олус дьоһуннаах «Ыйыт-биллэр» рубрикалаах.

Киһи кэмигэр ордук сүрүннээх эйгэ, кыра хаһаайыстыбаларын, коммунальнай сулууспа, энергетика хаһыаттарыттан биэс бэрээдэк хаһыаттааччылар буолла. Кырдьаҕастар сылларга, Улуу Кыайыы 55 сылын көрсүү. Оҕо сааһа уонна оҕо саастарын кыттыылаах үөрэх тэрилтэлэригэр кэскиллээх хаһаайыстыба сотору-сотору араас туһаныахтаах, тэрилтэлэр ырытыллыахтаахтар. Кэлиҥҥитэ, республикаҕа буолбут, буола турар событиелары, телевидение уонна радио программаларын, астрологияны, криминальнай хрониканы бэчээттиибит. Дьону биһирэбит, өссө былырыын таксалар, бэлэмнээхтэр, суоруку, араас эрэ киһи ыйытыылара, сыаналары сыһыаннаах хаһыаттардаабар бэчээттэнэллэр. Бу ононан улуустар олохтоохторо кэлин кэмнэ хаһаайыстыбалары түһээтэллэр.

2000 сыл I аҥаарыгар суруттуу саҕаланна. Былырыыҥҥыта «Забота-Арчы» 7,5 тыһ. киһи ааҕааччылаах, ону таһынан 1000 ахсааннаах рознично атыыланар. Уопсай кэлин кэмҥэ биһиги хаһыаппытыгар сыл аҥаардаах суруттарыы сыанала 1999 сыл II аҥаарын сыанатынан уларыйбата, бу эмиэ социальнай көмүскэл биир көрүҥэ буолар.

Хаһыат индекса 31843, киин улуустарга суруттуу сыаната—36 солк. 60 харчы.

Ытыктабыллаах Чурапчы улууһун олохтоохторо! Эһиги «Забота-Арчы» хаһыаппа суруттардахтына, Правительство уонна социальнай оргааннар ыытар куннээҕи үлэлэрин, Президент, Правительство уураахтарын, Ил Түмэн ылынар сокуоннарын кытта билсиэххит. Эһигини, актыыбынай ааҕааччыны тутуһан, хаһыаппа бэбэрит, уолуннаахтарга, интэриэһинэй дьарыктаах дьон, былыргы аатырбыт биир дойдулаахтаргыт, Чурапчы колхозтарын хоту көһөрүү туһунан, атын да эбэх-киһи темалары хабан суруйаргытыгар, биһиэхэ общественнай корреспонденнар буоларгытыгар ыҥырабыт. Онуоха бэрэллээх киһи биһиэхэ аадырыстыгар суруйуох кэскэ, оччоҕо кинилэр чочу сорудах ыытыллыаҕа.

Хаһыаппытыгар суруттууну тэрийиитэ ветераннар, кырдьаҕастар сэбиэттэрин, пенсионердар, пенсияны дьиэҕэ тарҕатааччылар күүстэрин туһаныахха сөп.

Эһиги улууспутугар «Забота-Арчы» хаһыаппа суруттааччы ахсаана элбиэригэр баҕарабыт.

Н. ПЕТРОВ,
хаһыат редакторын солбуйааччы.

Эҕэрдэлиибит!

Күн-түбэй үлэһиккэ, эбээбитигэр, таптыыр кыыспыт, кэргэммит, Чурапчы орто оскуолатын учууталыын ПОПОВА Варвара Дмитриевнаны үйэ аҥардаах кэрэһиттэр үгүс сыллаах үтүө суобастаах үлэтин сыаналанан «Саха Республикатын үөрэхтээһинин туйгуна» знагынан бэлиэтэммитинэн итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит!

Таптаан, кэлэр кэскиллээх кэҕэрдэллээх кэрэһиттэр ... сиэннэр, тапталлаах, кэрэхсэнэр, дьоллоох-соргулаах олоҕу баҕарабыт.

Чурапчыттан ийэҥ, кэргэниҥ, Дьокуускайтан, Мындаҕаайыттан оҕолоруҥ, кийииттэриҥ, сиэннэриҥ.

* * *

Күндү эдьиийбитин, өр сылларга Хатылыга ветеринарынан үтүө суобастаахтык үлэлээбит Татьяна Дмитриевна ПЕТРОВАНЫ 60 сааһын томточчу туолбут үөрүүлээх күннүнэн итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит!

Таптаан, күндү кийиитибитигэр чэгиэн-чэбдик доруобуйаны баҕарабыт. Амарах сүрэххиттэн үтүө, кэскиллээх сүбэҕинэн биһиги махтанабыт.

Бары үтүөтүн алтыһа Хатылыттан Чичигинаровтар дьиэ кэргэттэрэ.

Ааартан уонна муустан нарковаскульптурнай оҥоһуктарга конкурс

Оҥоһуллаһанньата

Тэрийэн ыытааччылар: улуустааҕы культура, Чурапчы салаалыатын управлениелэрэ, П. М. Решетников аатынан Чурапчытааҕы народнай театр.

Сыала-соруга:

—улууска кэлэр 2000 сылы, Саҥа Дьыллааҕы бырааһынньыктары кэрэтик уонна көрүөх, оҕо аймах кууһлдаарыгар, сыналалар эмиэ Куохара үрэҕэр Д. Н. Лазарев аатынан кырадаҕа муус-хаар оҥоһуктарынан кыратык салгыныы көстүүтүн туттарыы;

—муус-хаар оҥоһуктарын пропагандалааһын;

—саҥа талааннары, дьоҕурдаахтары арыйыы;

—муус-хаар оҥоһуктар улууска саҥа таһымҥа салгыы ситиһиилэригэр олук уурууга;

—хаар-муус оҥоһуктар культураларыгар олоҕуран аччаты хараҕа уһуйуу.

Конкурс усулуобуйата:

1. Сэвстэрыгтан хайчаҕа суох биирдиилээн дьон эбэтэр бөлөҕүнэн (2-4, оҥоһ аһыых киһи) кыттыыстарын сөп.

2. Үлэ кээмэйэ: үрдүгэ 2 м эччээбэт, уһуна 4 м диэри (эбэтэр тэһэ баҕарар улахан буолуон сөп).

3. Муус сырдык, ыраас (дьэҥкир) буолуохтаах.

4. Оҥоһуллубут үлэҕэ автор байата эбэтэр аатын кыһынан ыйыгастыы быһаарыт имэсиллэр. Оҥоһук ууруннан көрдөтүллүөхтээх.

Конкурска кыттар үлэлэр хоруттара:

—дьиктии көстүүлээх хаартан уонна муустан оҥоһук;

—норуот фольклорнай айымньыларын (олоҥхо, остуоруйа, үһүйээн, номох, норуот ырыалара) сюжеттэрынан композиция;

Миэстэтэ, болдьоҕо: конкурс «Айыллыы Сонньолон дьоҕус таһымтан» саҕахтан Куохара үрэҕэр уонна Д. Н. Лазарев аатынан хаһаата Чурапчы эбэҕэ баар бултуйаарыгар диэри кэлиилээх территорияҕа 1999 сыл сэтинньи 5 күнүттэн ахсынньы 5 күнүгэр диэри ыытыллар.

Түмүгү таһаарыы, кыайыылаахтары наҕараадалааһын:

Конкурс түмүгэ 1999 сыл ахсынньы 5 күнүгэр таһаарыллар.

Кыайыылаахтарга ыытыах кэбэйдээх бирээмийэлэр олохтонуллар: Гран-при—5000 солк., лауреат—4000 солк., бастакы миэстэҕэ—3000 солк., иккис миэстэҕэ—икки 2000 солк., үһүс миэстэҕэ—икки 1000 солк.

Конкурска кыттыын баҕалаахтар сайаапкалары тэрийэр бөлөх ааттарга культура управлениетыгар (тел. 2-15-01), Чурапчы салаанньатын управлениетыгар (тел. 2-11-03, 2-10-53) аадырыстаан сэтинньи 5 күнүгэр диэри (кыттыс киэстинэй дааннайдардаах) туттараллар.

Кэлэн кыттыҥ, дьоҕургутун, талааннытын, кыахтаргын көрдөрүҥ! Бар дьоннутугар, оҕолоргутугар кэрэ көстүүлээх хаар-муус оҥоһуктары бэлэхтээҥ!

Тэрийэр бөлөх.

Атыылыыбыт

Сүүрэ сылдьар, үчүгэй туруктаах МТЗ-82 тракторы. Эһиги кэпсэтиэххэ. Билсэр тел. 26-255, 21-391.

Сүтүктээммит

Сырдык кутас эркэн, буутугар «V» (бу болзо улэ эмэҕэн түбэһ оттуллан туттаах кырдык тогурук түстээх) бэчээттээх, аттаммыт оҕус таһына сутта. Кини көрбүт 25-517 тел. биллэрэргитигэр кордоһобут.

* * *

Хараҥа кутас, маҥнас, хоно хараҕар ачыкылаах, кокуй үрдүнэн маҥанныах, аттаммыт оҕус тыһаҕас сутта. Кини көрбүт эбэтэр туруорар Чурапчы сэл. Оһуунуолай уул. 17 №-гэр, 21-680 тел. Эверстовтарга биллэрэргитигэр көрдөһөбүт.

Күндүтүк саныыр, таптыыр аҕабыт, эһэбит, райпо кырдьаҕас үлэһитэ, кооперация бэтэрээнэ, Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо

БАРАШКОВ Константин Филиппович

алтынньы 21 күнүгэр 68 саастаах олорон өлбүтүн туоһулуубут, дириҥник курутуйан туран, бары аймахтарыгар, табаарыстарыгар, билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Уола, кийиитэ, сиэннэрэ.

Кутурҕаннаах тиэрдиллэр:

—Күндү убайбыт, абаҕалара Барашков Константин Филиппович өлбүтүнэн уолугар Сергейга, кийиитигэр Варвараҕа, сиэннэригэр Валюшаҕа, Клавушкаҕа бырааттарын Филипп Филиппович уонна кини дьиэ кэргэттэрэ.

—Күндү аҕата, эһээлэрэ Константин Филиппович өлбүтүнэн уолугар Сергейга, кийиитигэр Варвараҕа, сиэннэригэр Дьокуускайтан биирдэ төрөөбүт балта Барашкова Анна Филипповна.

—Уолугар, кийиитигэр, сиэннэригэр Бахсыттан биирдэ төрөөбүт быраата Барашков Дмитрий Филиппович уонна кини оҕолоро.

—Уолугар Сергейга, кийиитигэр, сиэннэригэр, бырааттарыгар Филипп Филиппович, Дмитрий Филиппович, балтыгар Анна Филипповнаҕа Барашковтарга Дьокуускайтан аймахтара Барашковтар, Прохоровтар, Решетниковтар, Романовтар дьиэ кэргэттэрэ.

—Биирдэ төрөөбүт убайа Барашков Константин Филиппович өлбүтүнэн тэриллэрэн начальнигар Барашкоп Филипп Филипповичка, оҕолоругар, сиэннэригэр, бары аймахтарыгар РЭС коллектива.

—Эрчим ветерана Барашков Константин Филиппович өлбүтүнэн уолугар, кийиитигэр, сиэннэригэр, аймахтарыгар Мырыкчааныгааҕы потребобщество сэбиэтэ, бырабылыанньата, профкома.

—Күндү аҕата Константин Филиппович өлбүтүнэн улуустааҕы дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба үлэһитигэр Барашков Сергейгэ, кини кэргэнигэр Варвараҕа, оҕолоругар Сергейга кытта Чурапчы орто оскуолатын VIII «а» кылааһыгар биирдэ үөрэммит доҕотторо, табаарыстара.

—Убайдара Барашков Константин Филиппович өлбүтүнэн Дмитрий Филиппович, Филипп Филиппович Барашковтарга, дьиэ кэргэттэригэр, чугас дьонноругар Дьокуускайтан, Бахсыттан Егоровтар дьиэ кэргэттэрэ.

Күндү ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, доруобуйа харыстабылын ветерана, Чыаппара бөһүөлэгин олохтооҕо

ХОН Екатерина Баиҥуевна

бу ый 21 күнүгэр уһук ыарахан ыарыыттан биһиги кэккэбититтэн өлөн туораабытын, дириҥник курутуйан туран, бары аймахтарыгар, табаарыстарыгар, билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, кутуөттэрэ, кийииттэрэ, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Кутурҕаннаах тиэрдиллэр:

—Ийэтэ Хон Екатерина Баиҥуевна өлбүтүнэн «Чыаппара» кооператив директорыгар Хон Иван Ивановичка улуустааҕы тыа хаһаайыстыбатын управлениета, «Чыаппара» кооператив коллектива.

—Таптыыр ийэтэ Хон Екатерина Баиҥуевна өлбүтүнэн күндү кутуөттэригэр, «Чыаппара» кооператив директорыгар Хон Иван Ивановичка Чыаппараттан Слепцовтар.

Сүтүктээхтэр истиҥэригэр

Чурапчы сэлиэнньэтин Эрвийн Эристика поруобатын 7 №-гэр курук ордоп тыһаҕас баар. Сүтүктээхтэр кэлэн көрөргүтүгэр.

Хаһыат алтынньы ый 28 күнүнэн, оптуорунньук таары, нүөмэрэ электроэнергия сулугун таһаабыт.

Күндүтүк саныыр ийэбит, эбэбит, Хатылы нэһилиэгин олохтооҕо

ФЕДОРОВА Мария Семеновна

алтынньы ый 23 күнүгэр 84 сааһыгар ыарахан ыарыыттан өлбүтүн, дириҥник курутуйан туран, бары аймахтарыгар, табаарыстарыгар, билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, кийииттэрэ, кутуөтэ, сиэннэрэ.

Кутурҕаннаах тиэрдиллэр:

—Үлэ ветерана Федорова Мария Семеновна өлбүтүнэн оҕолоругар, кийииттэригэр, кутуөтүгэр, сиэннэригэр, бары чугас аймахтарыгар, дьүөгэлэригэр Хатылы нэһилиэгин дьаһалтата, олохтоох участковай балыыһа, орто оскуола коллективтара.

—Хатылы детсадын кырдьаҕас үлэһитэ, эдьиийдэрэ Федорова Мария Семеновна өлбүтүнэн улуустааҕы үөрэх управлениетын оскуолаҕа киирэн иннинээҕи саастаах оҕолорго отделын начальнигар Чичигинарова Мария Ивановнаҕа, детсад иитээччитигэр Солодцова Светлана Иннокентьевнаҕа Хатылы детсадын коллектива.

—Сиэн балта, үлэ ветерана Федорова—Горохова Мария Семеновна өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр, кийииттэригэр, кутуөтүгэр дьиэ кэргэнин аатыттан дириҥ кутурҕаннарын билэрэн тэйиэ Чичигинаров Спартак Николаевич.

—Таптыыр ийэтэ Федорова Мария Семеновна өлбүтүнэн Горохов Аркадий Егоровичка кининэн кытта 1982 сыллаахха Хатылы орто оскуолатын биирдэ үөрэммит бүтэрбит доҕотторо, табаарыстара.

Түөйэ участогын кырдьаҕас олохтооҕо, тыыл, үлэ ветерана, колхознай-совхознай тутууга туруулаһан үлэлээбит, элбэх оҕолоро, сиэннэр таптыыр ийэлэрэ, эбэлэрэ

БАРАШКОВА Матрена Герасимовна

уһун ыарахан ыарыыттан өлөн туораабытын, дириҥник курутуйан туран бары аймахтарыгар, уолааҕаһаахтарыгар, билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, уола, кыргыттара, кутуөттэрэ, кийииттэрэ, сиэннэрэ, хос сиэнэ.

Кутурҕаннаах тиэрдиллэр:

—Кэргэнигэр Никита Петровичка, уолугар Николай Никитичка, кыргыттарыгар, кутуөттэригэр, кийииттэригэр, сиэннэригэр, хос сиэннэргэр, бары аймахтарыгар Түөйэ участогын дьаһалтата, участок олохтоохторо.

—Күндүтүк саныыр эдьиийдэрэ, тыыл, үлэ ветерана Барашкова Матрена Герасимовна өлбүтүнэн кэргэнигэр Беляев Никита Петровичка, оҕолоругар, сиэннэригэр Чурапчыттан, Намтан балтылара Суоппуйа, Дьэбдьиэ, кутуөттэрэ Уйбаан, Былатыан, кийиитэр оҕолоро, сиэннэрэ уонна Арылаахтан кийиитэ Мотуруона, быраата Дьэрбэйэ дьиэ кэргэттэрэ.

—Уолугар кутуөттэригэр Беляев Николай Никитичка, аҕатыгар Никита Петровичка, эдьиийдэригэр, балтыларыгар Сыланттан Монастырева Александра Ильинична, Чурапчыттан Дьячковскайдар, Седалищева Наталья Егоровна.

—Күндү ийэлэрэ Барашкова Матрена Герасимовна өлбүтүнэн Портнягина Анна Никитичнаҕа, Дьячковская Матрена Никитичнаҕа Сылаанааҕы потребобщество бырабылыанньата, профкома.

Үлэ ветерана, Хадаар нэһилиэгин олохтооҕо

КСЕНОФОНТОВА Анна Львовна

өлбүтүнэн уолугар Афанасийга, дьиэ кэргэннэригэр дириҥ кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Афанасийы кытта Хадаар орто оскуолатын биирдэ үөрэммит бүтэрбит доҕотторо, табаарыстара уонна кини үлэлиир коллектива.

Редактор Г. Г. ПОПОВ

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 28 кв. ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21-832, отделы — 21-285.

Учредители (соучредители) Ил Түмэн—Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты 54807

Автор суруктар эппиэттэр саала редакция кэпсэтиилэргэр ... тубэһэр буолбатах. Суругунан иһиллээр чахчылар кырдьыктаахтарыгар эппиэттэһиини автор чуо бэйэтэ сүгэр.

Чурапчытааҕы улууһунааҕы типография. Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат».

ЗАКАЗ №№ 109—110. Подписано к печати 27.10.99. Тираж 1780.